

»ECCE, QUOMODO MORITUR JUSTUS« J. GALLUSA,
M. A. INGEGNERIJA IN O. DI LASSA
(Stilnokritična primerjava)

Jože Sivec (Ljubljana)

Primerjava kompozicij, ko so jih zložili na isti tekst različni avtorji, je lahko koristna, še zlasti tedaj, ko gre za dela istega obdobja. Prav ob tem se morejo pokazati v značilni luči določeni vplivi, stilne zveze in razlike. V tej smeri se odpirajo nove perspektive tudi za nadaljnje osvetljevanje ustvarjalnosti Jacoba Gallusa Carniolusa, največje osebnosti slovenske glasbene zgodovine in enega od vodilnih evropskih skladateljev renesančne glasbe druge polovice 16. stoletja. Tu prihaja za stilno analitično raziskovanje v prvi vrsti v poštev mojstrova monumentalna zbirka motetov »Opus musicum«. Ker ta temelji na številnih latinskih tekstih, ki so se stalno uporabljali po posameznih obdobjih liturgičnega leta pri bogoslužju, je gotovo, da so mnoge tekste komponirali še drugi skladatelji tistega časa. Kakor je doslej znano, je 58 besedil, ki jih vsebuje »Opus musicum«, uglasbil tudi Palestrina.¹

V naznačeni zvezi se mi zdi zanimivo vprašanje primerjave Galusovega moteta »Ecce, quomodo moritur justus« z motetoma istega naslova skladateljev Orlanda di Lassa ter Marca Antonia Ingegnerija. To iz dveh razlogov. Najprej zato, ker je prav »Ecce, quomodo moritur justus« že stoletja v glasbenem svetu najbolj znano Gallusovo delo, ki sodi hkrati tudi med njegove umetniško najbolj popolne stvaritve.² Razen tega so vsi trije omenjeni moteti na isti tekst nastali po vsej verjetnosti v neposredni časovni bližini. Gallusov je izšel leta 1587 v Pragi v drugem zvezku »Opus musicum«, Ingegnerijev leta 1588 v Benetkah v zbirki istega avtorja, ki nosi naslov »Responsoria Hebdomadae Sanctae, Benedictus, et Improperia quatour v. et. Mise-

¹ Bole J., Stilna primerjava nekaterih motetov, ki sta jih Gallus in Palestrina komponirala na ista besedila, dipl. delo, tipkopis, Ljubljana 1967, 5—7.

² Cvetko D., Jacobus Gallus Carniolus, Ljubljana 1965, 137—138, 165, 201; Škerjanc L. M., Kompozicijska tehnika Jakoba Petelina-Gallusa, Ljubljana 1963, 256—258; Reese G., Music in the Renaissance, New York 1954, 738; Leichtentritt H., Geschichte der Motette, Leipzig 1908, 291.

rere sex. v.«;³ Lassov »Ecce, quomodo moritur justus« navaja W. Boetticher med skladateljevimi nenatisnjenimi deli, ki doslej še niso izšla v modernih edicijah in tako niso znana glasbeni javnosti.⁴ Ta motet hrani Bavarska državna biblioteka v kodeksu 2749, v katerega je vključen poseben fascikel z naslovom »Responsoria 4 voci, pro Triduo Sacro in Nocturno II et III«. Na koncu tega stoji tudi datum 28. III. 1582, ki ga je pripisal kopist.

Od omenjenih motetov zbudi posebno pozornost Ingegnerijev, ker kaže presenetljivo podobnost z znamenito Gallusovo istoimensko skladbo. Ingegnerija uvršča glasbena zgodovina med pomembne severnoitalijanske komponiste zadnje tretjine 16. stoletja. Bil je učitelj Monteverdija in je dal umetniško tehtne prispevke tako na področju madrigala kot cerkvene glasbe. Med njegovimi duhovnimi deli je znanih predvsem 29 responsorijev za veliki teden, med katerimi je tudi »Ecce, quomodo moritur justus«. Dolgo časa so veljali za Palestrinovo stvaritev in še F. X. Haberl jih je vključil v 32. zvezek celotnih Palestrinovih del, čeprav pod oznako »opus dubium«. Ravno Haberl pa je pozneje odkril originalni tisk responsorijev in spoznal, da je njihov avtor Ingegneri.⁵ Kot je nadalje dokazal R. Casimiri, izključujejo posamezni kromatični postopi avtorstvo Palestrine, ker rimska šola ne pozna kromatike.⁶

Da obstajajo med Ingegnerijevim in Gallusovim »Ecce, quomodo moritur justus« določene skupnosti, je očitno že takoj, ne da bi se spustili v podrobnejšo analizo. Za obe skladbi je značilna kompaktna homofona struktura. Kompozicijski stavek členijo pogoste pavze, ki nastopajo v vseh glasovih hkrati in tako ustvarjajo kot zareze kratke miselne in oblikovne enote. Moč obravnavanih motetov je prvenstveno v zvočnosti, akordiki, medtem ko je silabična in deklamativna melodika večinoma podrejenega pomena in izhaja iz harmonije. Razen tega je tu sorodna osnovna razporeditev muzikalne materije. V enem kot v drugem primeru gre v bistvu za dvodelno zasnovo aB/cB, pri čemer predstavlja B refren, t. j. ponovitev istega napeva in besedila. Tako učinkujeta skladbi skoro pesemsko zaokroženo.

Posebno močan vtis podobnosti se nam zbudi ob poslušanju njihovih začetkov. Tako Gallus kot Ingegneri sta komponirala besede »Ecce, quomodo moritur justus« v okviru muzikalnega stavka, ki obsega 6 taktov.

Obakrat izstopa uvodni vzklik »Ecce« od nadaljevanja z uporabo daljših notnih vrednosti in oddelitvijo po pavzi. Tudi harmonska zveza je pri tem analogna. Čeprav je Gallusov motet v jonski tonaliteti in Ingegnerijev v eolski, gre vsakikrat za zvezo T-D in kvartni postop basa navzdol. Se posebno važno je to, da sta si melodiji v

³ MGG, VI, 1215.

⁴ Boetticher W., Orlando di Lasso und seine Zeit, Kassel 1958, 658.

⁵ MGG, VI, 1213–1215; Leichtentritt H., ib., 191; Reese G., ib., 491; Ursprung O., Die katholische Kirchenmusik, Potsdam 1931, 188.

⁶ Casimiri R., M. A. Ingegneri, Note d' Archivio III/1, Roma 1926.

GALLUS

Ec — ce, quo — mo-do mo — ri-tur ju — stus

ju — stus

INGEGNERI

Ec — ce, quo-mo-do mo-ri-tur ju — stus

okviru teh 6 taktov zelo podobni, le da je pri Ingegneriju na začetku g zvišan kot subsemitonium modi v gis, medtem ko je na koncu stavka še dodan fis. Melodično in harmonsko je ta kadenca povsem identična s kadenco tretjega stavka pri Gallusu. Končno naj še opozorim, da so akordi sredi stavka v obeh motetih isti: F-dur, B-dur, F-dur (v notnem primeru so označeni z $\left| \begin{array}{c} \text{F} \\ \text{B} \\ \text{F} \end{array} \right|$). Navzlic navedenim podobnostim pa se seveda pokaže pri analizi vrsta razlik. Gallusov začetek zveni za naše občutje že povsem moderno. V njem si slede akordi: T D T S T Tp6 D $\frac{6}{4}$ DD D, torej je harmonizacija docela v skladu s principi poznejše funkcionalne harmonije. Gallusova harmonizacija je preprostejša, trša in svetlejša, saj uporablja skladatelj z izjemo Tp same durove trizvoke. Zaradi uporabe kromatike in prevladovanja molovih trizvokov pa zveni Ingegnerijev harmonski stavek nekoliko barviteje in mehkeje. Zato občutimo ta pasus kljub omenjeni identičnosti akordov tudi kot otožnejši in temnejši. V zvezi s tem drugačnim izrazom so morda še določeni razločki v ritmu oziroma trajanju notnih vrednosti. Uvodni vzklik »Ecce« se zdi pri Gallusu odločnejši, izzveni bolj odrezano, ker je drugi zlog za polovico krajši od prvega. Pa tudi sicer je pri njem deklamacija zaradi punktiranega ritma pri »quomodo« ostrejša.

Besede »et nemo percipit corde« je Ingegneri uglasbil le v enem samem kratkem stavku treh taktov, medtem ko jih je Gallus oblikoval širše in to v dveh stavkih po tri takte. Vsekakor je Gallus dosegel učinkovit zvočni kontrast s tem, da je isti tekst ponovil z novo uglasbitvijo, ki jo je pomaknil v višji glasovni register. Ne glede na navedeno razliko teh pasusov pa je treba ugotoviti enake notne vrednosti v enem kot drugem motetu kakor tudi rahle sličnosti v melodični konturi soprana (gl. pri Gallusu drugi cit. stavek).

GALLUS

et ne-mo per-cipit cor-de, et ne-mo per-cipit cor-de;

INGEGNERI

et ne-mo per-ci-pit cor-de:

Kot Gallus je tudi Ingegneri muzikalno obdelal »viri justi tolluntur, et nemo considerat« v dveh stavkih po tri takte z vmesno četrtninsko pavzo, ki se točno ujema s sintaktičnimi zarezi v tekstu. Medtem ko so notne vrednosti prvega stavka Gallusove in Ingegnerijeve uglasbitve spet iste, pa se pasusa »et nemo considerat« melodično in harmonsko razhajata.

GALLUS

vi-ri ju-sti tollun-tur, et ne-mo consi-de-rat;

INGEGNERI

Vi-ri ju-sti tol-lun-tur et ne-mo con-si-de-rat:

V nadaljevanju se začenjata moteta po svojem osnovnem konceptu drug od drugega vse bolj oddaljevati. Stavek »a facie iniquitatis sublatus est justus« je Gallus členil razločno v dve muzikalni enoti, ki ju loči pavza in markanta kadenca (durov trizvok VI. stopnje s predhodno stransko dominantno). Zaključek druge zveni šibkeje, je na lahko dobo in harmonsko manj izrazit (zveza durovega trizvoka

GALLUS

a fa-cie in-i-qui-tas, sub-la-tus est jus-tus.

II. stopnje in tonike) ter tako nujno zahteva nadaljnji razvoj skladbe. Nastopno je Ingegneri komponiral ta odsek v enem brez predaha in zveze Tp Sp v sredini ni občutiti kot kadence. Pač pa je dal Ingegneri močan poudarek zaključku tega šesttaktnege stavka z avtentično kadenco D-T. Ta sklep je tako krepak, da se zdi, da bi skladba lahko končala že kar na tem mestu.

INGEGNERI

a fa-cie in-i-qui-tas subla-tus est jus-tus.

Tako je refren B («Et erit in pace memoria eius») pri Gallusu logično nadaljevanje prejšnjega (a), nekaj, kar se s tem organsko spaja v višjo enoto (I. Pars), dočim občutimo refren pri Ingegneriju kot naknadni dodatek, ki stoji na tem mestu skoro brez nujne zveze s predhodnim. »Et erit in pace memoria eius« je nedvomno ekspresivni višek Gallusove skladbe. Tu se melodija soprana široko razpne v značilnem krepkem postopku kvarte navzgor (c^2-f^2), nakar se polagoma spušča po tonih jonske lestvice vse do druge stopnje navzdol. Razen tega ima ta pasus tudi harmonsko nenavadno moč, ki je dosežena predvsem s smotrno uporabo dvojne subdominante. Res redki primer v glasbeni literaturi, da je zgoščeno toliko izraza v melodiji in harmoniji pičlih štirih taktov. Zato se zdi toliko bolj upravičeno, da jih je Gallus že takoj ponovil in s tem še stopnjeval moč zaključka prvega dela kakor tudi pozneje sklepa celotne kompozicije.

GALLUS

Et e-rit in pa-ce me-mo-ri-a e-ius.

V primerjavi z Gallusovim je Ingegnerijev refren izrazno šibkejši in ne prinaša glede na prejšnji del (a) niti zvočnega niti melodičnega kontrasta. Kot poprej je tu melodija ozko stisnjena, razen tega pa

tudi akordi močneje ne učinkujejo. Značilno je, da refren ne izzveni na toniki, ampak neodločno brez modulacije na dominantni, kar daje vtis v zraku lebdečega sklepa, ki je za naše občutje tuj, a za tedanji čas ni tako neobičajen.

INGEGNERI

Et e — rit in pa — ce me — mo — ri — a e — ius.

Kljub temu, da je torej po osnovnem muzikalnem konceptu stavek »a facie iniquitatis sublatus est justus« pri obeh skladateljih že toliko različen, pa je vendar zanimivo, da sta si melodiji soprana na besede »sublatus est justus« ene kot druge uglasbitve kar precej podobni. Razlika se pokaže le v obravnavi besede »justus«. Če je dal Gallus poudarek tej že takoj na začetku z uporabo melizma v altu in tenorju (prim. takt 4—5), je to storil Ingegneri šele zdaj, ko je odel njen prvi zlog v krajši melizem (gis kot subsemitonium modi a-gis-a), ki ga je dodelil sopranu.

Čeprav je doslej obema skladbama skupen tip melodike, ni težko opaziti, da je mestoma Gallusova melodična linija izrazitejša, spevnejša in se odvija v širšem loku. To velja še posebno za refren »et erit in pace memoria«, pa tudi za pasus »et nemo percipit corde«. Tu napravi melodija na začetku prve fraze korak g^1a^1 , od koder gre postopoma na kvarto navzdol, medtem ko se začne druga fraza za kvarto višje (a^1) z vzponom na c^2 , nakar sledi postopno spuščanje do fis^1 . Tako je v območju tega pasusa skrajni razmak melodije mala seksta, medtem ko je v refrenu kar mala septima.

Če obstaja v oblikovanju vse do zaključka refrena vrsta bolj ali manj zaznavnih skupnosti, pa se skladbi zatem povsem razideta. Temu je vsaj deloma vzrok uporaba različnega besedila. Za komponiranje naslednjega c-dela je Ingegneri vzel tekst »Tamquam agnus coram tondente se obmutuit et non aperuit os suum: de angustia et de iudicio sublatus est«, ki je znatno daljši od tistega na ustreznem mestu Gallusovega moteta (»In pace factus est locus eius, et in Sion habitatio eius«). Zato je tudi razumljivo, da je Ingegneri ta del izpeljal muzikalno obsežnejše. Po strukturi kot tematiki predstavlja močan kontrast. Grajen je preimitirano in je namenjen le trem visokim glasovom (I. in II. sopran in alt). V skladu s takšno zasnovo so zdaj med seboj prepletajoče se melodične linije izrazitejše, razvijajo se v širših intervalih in imajo večji ambitus. Tako učinkuje c tudi lahkotneje nasproti prejšnji kompaktnosti glasbenega stavka. Za razliko od Ingegnerija pa je grajen ta del pri Gallusu enako kot ostala kompozicija: je ostro členjen in akordski, a melodija je deklamativnega značaja.

1. Soprano: Tam — quam a — gnis

2. Soprano: Tam — quam a — gnis co — ram ton — den — te se ob —

Alto: Tam — quam a — gnis co — ram ton — den — te se

1. Soprano: co — ram ton — den — te se ob — mu — tu — it

2. Soprano: mu — tu — it, co — ram ton — den — te se ob — mu — tu — it

Alto: ob — mu — tu — it

Ob tej primerjavi se nam vsekakor zastavlja vprašanje, odkod omenjene podobnosti med eno in drugo skladbo. Res je sicer, da je Gallusov »Ecce, quomodo moritur justus« izšel leto prej kot Ingegnerijev. Vendar je ta časovni presledek premajhen, da bi bilo verjetno, da je Ingegneri spoznal znamenito Gallusovo skladbo v tisku drugega zvezka zbirke »Opus musicum«, predno je morda začel komponirati svoj motet. Seveda je tudi možno, da je Ingegnerijev »Ecce, quomodo moritur justus« celo nekoliko starejši kot Gallusov, saj nikakor ni nujno, da je delo, ki je izšlo pozneje, mlajše. Doslej ni znano leto nastanka ne Gallusovega in ne Ingegnerijevega moteta, pa tudi njune stilne značilnosti ne dajo nikakršne podlage za ugotavljanje njune morebitne majhne starostne razlike. Vse kaže, da sta skladatelja komponirala isti tekst v neposredni časovni bližini ali morda celo istočasno drug od drugega neodvisno in tako ne moremo govoriti o vplivu niti v eni niti v drugi smeri. Bila sta pač sodobnika, ki sta se stilno v določenem smislu stikala. Kot sem že omenil, je Ingegneri deloval v Veroni, nedaleč od Benetk, medtem ko je imela odločujoč vpliv na oblikovanje Gallusove skladateljske fiziognomije prav italijanska renesansa in to še posebno beneška stilna smer. Vsekakor pa izhaja največ sorodnosti med obema kompozicijama iz dejstva, da sta se skladatelja odločila za enak osnovni način uglasbitve istega teksta, namreč za preprosto akordiko in deklamativnost, kar je skoraj nujno moralo diktirati podobno razporeditev glasbene materije in njenega členjenja ter sorodno melodično zasnovo. Koincidence, kot jih kažeta začetka Ingegnerijeve in Gallusove skladbe,

lahko najdemo v glasbeni literaturi tudi v primerih, ko ne obstaja možnost določenega posnemanja.

Od pravkar obravnavanih motetov se po svojem značaju in gradnji močno razlikuje »Ecce, quomodo moritur justus« nizozemskega mojstra Orlanda di Lassa. Ta starejši sodobnik Gallusa in Ingegnerija je vzel za svoj motet le prvi del teksta responsorija istega naslova za officium na velikonočno soboto. Zato je razumljivo, da je njegova kompozicija znatno krajša. Kolikor je mogoče ugotoviti na podlagi zbirke liturgičnih napevov »Liber usualis«, tudi Lasso svoje kompozicije ni gradil na koralnem cantusu firmusu.⁷ Lassov »Ecce, quomodo moritur justus« je pretežno polifonski in oblikovan kot ena sama večja celota, pri čemer ni členjenje zdaleč tako pogosto in različno. Kolikor že nastopi, je prikrito s tem, da se premor nikoli ne pojavi v vseh glasovih hkrati oziroma da njihovo gibanje nikjer povsem ne zastane. Glede na kadenciranje in pavze lahko skladbo smiselno razčlenimo v tri stavke, od katerih končujeta prvi in drugi na dominantni oziroma toniki osnovne jonske tonalitete, medtem ko modulira zadnji stavek v dorski način. Če je pri Gallusu in Ingegneriju težišče na akordiki, stopa pri Lasso v ospredje melodija oziroma linija posameznih glasov. Ne glede na to zveni glasbeni stavek še vedno dovolj polno in masivno, kar je skladatelj dosegel z uporabo popolnih trizvokov, ki nastopajo pretežno v temeljni obliki.

Nedvomno je izrazita melodična linija soprana, ki se razpne v ambitusu sekste in vključuje poleg postopnega gibanja tudi terčni in kvartni skok, tisto, kar že takoj na začetku najočitneje razlikuje prvi stavek Lassovega moteta od ustreznega pasusa Gallusove in Ingegnerijeve skladbe. Sicer pa je ta stavek tudi pri Lasso v bistvu homofonske strukture, le da učinkuje njegova homofonija manj kompaktno, ker so posamezni glasovi že vse od tretjega takta dalje ritmično diferencirani.

Ec — ce quo — mo-do mo — ri-tur ju — stus

Ec — ce quo — mo-do mo — ri-tur ju — stus

Ec — ce quo — mo-do mo — ritur ju — stus

Ec — ce quo — modo mo — ri-tur ju — stus

Ostala kompozicija je grajena polifonsko v smislu svobodnega kontrapunkta. Na začetku drugega stavka, kjer se melodična linija

⁷ Liber usualis, Tournai 1964, 767—768.

soprana še bolj razpne, je skladatelj dosegel razredčitev zvočnega tkiva na ta način, da je dodelil daljši premor basu. Ta se pridružuje ostalim glasovom z ekspresivno melodično frazo šele na tekst »et viri iusti tolluntur«, kjer podpira proti kraju izraznost še kromatsko

et ne — mo per — ci — pit cor — de et
 stus et ne — mo per — ci — pit cor — de et
 stus et ne — mo per — ci — pit cor — de et
 stus et vi —

vi — ri ju — sti tol — lun — tur
 vi — ri ju — sti tol — lun — tur
 vi — ri ju — sti tol — lun — tur
 ri ju — sti tol — lun — tur et ne

obarvana harmonija (sosledje akordov g-mol, A-D-G-dur). Po zasnovi je prejšnjemu podoben tretji stavek. Tudi tu je značilna na začetku razredčitev zvočnega tkiva, le da je tokrat premor v sopranu, na koncu pa harmonska okrepitev, ki je izvedena z modulacijo v dorsko tonaliteto. (Prim. notni primer na str. 17.)

Po izvedeni analizi in primerjavi motetov »Ecce, quomodo moritur justus«, ki so jih napisali skladatelji Gallus, Ingegneri in Lasso, postane vse bolj jasno, zakaj je med temi prav Gallusov tisti, ki je že skozi stoletja deležen nezmanjšane slave. Čeprav gre v vseh treh primerih za umetniško vredne kompozicije, se nam ni težko odločiti, da postavimo glede tehtnosti na prvo mesto Gallusovo stvaritev. Vsekakor ta presega ostale znatno po neposrednosti in moči svojega izraza, zaradi česar nas najbolj prevzame in pretrese. V njej čutimo močno zavzetost avtorja, hkrati pa tudi neko stoičnost. Posebna odlika te skladbe je nedvomno v tem, da združuje preprosto, logično in vseskozi napeto gradnjo z nenavadno intenziteto izraza in globino izpovedi. Tako deluje ob Gallusovem motetu istoimenski in po strukturi sorodni motet M. A. Ingegnerija, ki je po značaju otožnejši, meh-

et ne — mo con-si-de-rat a — fa-ci-e in-

et ne-mo con-si-de-rat a fa-ci-e in-

et ne — mo con-si-de-rat a fa-ci-e in-

i-qui-ta — tis sub-la-tus est ju — stus.

i-qui-ta — tis sub-la-tus — est ju — stus.

i-qui-ta — tis sub-la-tus est ju — stus.

i-qui-ta — tis sub-la-tus est ju — stus.

kejši in temnejši, skoraj blede. Lassov »Ecce, quomodo moritur justus«, ki ga označuje objektivnost in svetlost izraza, pa je ob prevladujoči polifonski gradnji po svoji strukturi in značaju že tako različen od Gallusovega, da tu primerjava skoraj ni več mogoča; še manj bi bilo mogoče ocenjevanje s skupnega gledišča. Ta skladba je bila napisana v obdobju velikega vala Lassovega ustvarjanja, ki je trajal od leta 1580 do 1585. Tedaj je nastala poleg nenatisnjenega himnarija in pasijonov še vrsta del za interno uporabo bavarske dvorne kapele, ki jih mojster bržkone ni nameraval objaviti. Čeprav po sodbi W. Boetticherja natisnjene kompozicije verjetno ne dosejajo višine znanih motetov, ki so bili zasnovani v istem času, nikakor ne gre za rutinske produkte, ampak za dela, ki se očitno razlikujejo od povprečnega stila münchenske kantoriije.⁸

Ker spada responsorij »Ecce, quomodo moritur justus« med splošno razširjene obredne speve velikega tedna, se zdi verjetno, da ga je v Gallusovem času komponiralo še več skladateljev. Nadaljnje iskanje v tej smeri bi lahko odkrilo še druge uglasbitve istega teksta⁹, kar bi v primerjavi utegnilo omogočiti tudi novo stilnokritično osvetlitev omenjene Gallusove skladbe.

⁸ Boetticher W., ib., 658.

⁹ Doslej sta mi poleg obravnavanih motetov znana le še »Ecce, quomodo moritur justus« Gesualda di Venose in istoimenski motet salzburškega skladatelja Andreasa Hoferja, ki pa je deloval že kasneje, v drugi polovici 17. stoletja. Hoferjev motet je objavil S. Lück v zbirki *Compositionen für die Kirche*, V. Prim. še Fétis F. J., *Biographie universelle des musiciens*, IV. Paris 1874, 343.

SUMMARY

There are two reasons why the author of the present paper decided to compare Gallus's motet „Ecce, quomodo moritur justus” with the motets of the same title by the composers Orlando di Lasso and Marc Antonio Ingegneri. Firstly because just this „Ecce, quomodo moritur justus” has been the most well-known work of Gallus's in the world of music for centuries, and is without doubt one of his artistically most perfect creations. Secondly because all three motets were probably composed within a very short time of each other. Gallus's appeared in 1587 in Prague in the second volume of „Opus musicum”, Ingegneri's in 1588 in Venice in his collection „Responsoria Hebdomadae Sanctae, Benedictus, et Improperia quatour v. et Miserere sex. v.” Lasso's „Ecce, quomodo moritur justus” has not yet been printed. It is housed in the Bavarian state library in the fascicle which was dated at the end by the copyist 28/3/1582.

Among these motets Ingegneri's demands especial attention, because it displays a number of similarities with Gallus's famous composition. A compact homophonic structure is characteristic of both works. They are subdivided by frequent rests which appear in all the parts simultaneously and, as ceasuras, build short units of form and thought. The power of the motets dealt with is primarily in their chordal texture, whereas their syllabic and declamatory melody is mostly of secondary importance and springs from harmony. In addition the basic disposition of the musical material is similar. In both cases we have to do with a two-part form, aB/cB, where B is a refrain i. e. the repetition of the same tune and text. So the compositions are rounded off like a song. The likeness between the two works is without doubt most evident in the first six bars, where the melodies of the soprano are nearly identical. Besides this, a melodic similarity can also be observed to some extent in two other passages of the first part.

Although Gallus's „Ecce quomodo moritur justus” appeared a year earlier than Ingegneri's, the interval which separates them is too short for it to be probable for Ingegneri to have got to know Gallus's famous composition, as printed in the second volume of „Opus musicum”, before beginning to write his own motet. Of course, it is also possible that Ingegneri's „Ecce quomodo moritur justus” is even a bit older than Gallus's for a work which appears later is not necessarily younger. At the present, we do not know the actual year of origin of either Gallus's or Ingegneri's motets, and nor do their stylistic characteristics afford any basis for establishing their possible small difference in age. Everything points to the probability of the composers' having set the same text to music at nearly the same time or even simultaneously, but completely independent of one another and so we cannot speak of any mutual influence. They were certainly two contemporaries which were in a way stylistically connected. Ingegneri worked in Verona, not far from Venice, while it was the Italian Renaissance, and especially the Venetian school, which had a decisive influence on the formation of Gallus's physiognomy as a composer. At any rate the majority of the similarities between both works spring from the fact that both composers decided on the same basic method of setting the same text to music — namely on a simple chordal and declamatory style — which must necessarily have dictated a similar disposition of musical material and its subdivision and a related melodic concept. However, there are a number of examples of coincidence in musical literature, as shown by the beginnings of Ingegneri's and Gallus' composi-

tions and such coincidences are also to be found in cases where no possibility of imitation exists.

The motet „Ecce quomodo moritur justus” by O. di Lasso differs strongly from the other two just dealt with by its character and structure. For this motet the composer took only the first part of the responsory of the same title, to be sung on Easter Saturday. It is therefore clear that his composition is considerably shorter. It is predominantly poliphonic and formed as one larger unity only, whereby the subdivision is not so clear and discernible by far.

Although all three cases are of artistic value, it is not difficult to see that Gallus's creation takes first place. At any rate it considerably surpasses the other two by directness and power of its expression and therefore we are most moved by this one. Its special merit is to combine a simple, logical and continuously tense structure with uncommon intensity of expression and profundity of contents. So, the structurally similar motet by Ingegneri, which is softer, more sombre and melancholic in character, has a paler effect beside Gallus's work, in spite of the fact that it belongs to the well-known compositions of this Northern Italian master. O. di Lasso's „Ecce quomodo moritur justus”, which is characterized by objectivity and clarity of expression, is, by its structure and character, already so different from Gallus's that it is almost no longer possible to establish points of similarity between the works.